

De Sociale Indikatorprogrammer for unge

De Sociale Indikatorprogrammer for unge

Udarbejdet af Center for Kvalitetsudvikling i Region Midtjylland.

Konsulent Lise Marie Udsen - lise.udsen@stab.rm.dk eller
Projektleder Anette Stamer Ørsted - anette.oersted@stab.rm.dk

Center for Kvalitetsudvikling
Olof Palmes Allé 15
8200 Århus N

Telefon: 8728 4911

www.sip.dk

Marts 2011

Forord

De Sociale Indikatorprogrammer (SIP) er en række dokumentationsværktøjer, der er målrettet anbringelsessteder og botilbud på det sociale område. Programmerne er udviklet specifikt til forskellige målgrupper og inkluderer på nuværende tidspunkt følgende typer sociale tilbud:

- De Sociale Indikatorprogrammer for unge (SIP-unge)
 - Sikrede døgninstitutioner
 - Specialiserede åbne døgninstitutioner og opholdssteder
- De Sociale Indikatorprogrammer for voksne (SIP-voksne)
 - Botilbud for personer med erhvervet hjerneskade
 - Botilbud for personer med autisme spektrum forstyrrelse
 - Botilbud for personer med udviklingshæmning
 - Botilbud for personer med komplekse sindslidelser

Center for Kvalitetsudvikling fungerer som nationalt sekretariat for SIP i Danmark og har tidligere desuden fungeret som sekretariat for SIP i Norge, som centeret stadig samarbejder med og har hjulpet på vej til selvstændigt at føre programmet videre. Programmerne er støttet af blandt andet Socialpædagogernes Landsforbund og regionerne i Danmark.

Denne pjece beskriver de centrale elementer i indikatorprogrammerne for unge og de anvendelsesmuligheder de har. Pjecen trækker desuden på erfaringer fra allerede implementerede indikatorprogrammer.

SIP er implementeret på de sikrede døgninstitutioner i Danmark og på åbne døgninstitutioner i Oslo Kommune. Programmet er desuden under implementering på specialiserede åbne anbringelsessteder og opholdssteder for unge.

Hvorfor SIP?

Formålet med SIP for unge er at pege på, hvor anbringelsesstedernes arbejde fungerer godt, og hvor det kan blive bedre. Samtidig er det hensigten at få mere viden om, hvordan anbragte unge har det på åbne og sikrede anbringelsessteder, og hvordan det går dem under og efter anbringelsen.

Der findes i dag ikke særlig meget dokumenteret viden om, hvad der virker i det sociale arbejde. Selvom den enkelte medarbejder i praksis kan have en god forståelse af, hvad der virker overfor de brugere, han eller hun arbejder med, deles denne viden kun sjældent med en bredere kreds.

Derfor sker det ofte, at gode resultater og erfaringer med, hvordan man opnår dem ikke spredes til andre, som kan have gavn af denne viden. SIP kan muliggøre dette.

Det er grundtanken i SIP, at dokumentationen af socialt arbejde skal være relevant for anbringelsesstederne både på kort og lang sigt. Dokumentationen skal således omsættes i handling og læring.

Derfor er det vigtigt at indsamle dokumentation både om de resultater, anbringelsesstederne opnår med de unge, og den indsats, de unge har modtaget under opholdet. Hvis gode resultater skal inspirere andre, er viden om, hvordan resultaterne er opnået en nødvendighed.

Dokumentationen i SIP indsamles gennem en række spørgeskemaer om den unge til medarbejdere på anbringelsesstederne og til de unge selv. Skemaerne besvares regelmæssigt undervejs i hvert anbringelsesforløb, så det bliver muligt at følge de unges udvikling og den sociale indsats, de har modtaget. Den indsamlede dokumentation bliver efterfølgende fortolket og diskuteret af ledere og medarbejdere fra anbringelsesstederne gennem såkaldte auditforløb.

Auditforløbene er en systematisk drøftelse blandt fagfolk fra anbringelsesstederne. På denne måde bliver svarene fra spørgeskemaerne sat ind i en socialfaglig ramme, så de bliver mere relevante og nyttige for anbringelsesstedernes praktiske arbejde.

Hvad kan SIP?

Det er et kendt fænomen, at evalueringer alt for sjældent omsættes til øget kvalitet i praksis. Ofte fokuserer evalueringer ensidigt på udvalgte resultater af det sociale arbejde og ikke på, hvordan resultaterne er opnået. Dette gør det vanskeligt for fagfolk at lære af evalueringerne. Med sit fokus på at beskrive indsatser og processer bag de opnåede resultater tilbyder SIP unikke muligheder for, at dokumentationen kan omsættes til faglig udvikling og læring.

Læring og kvalitetsudvikling

Ved hjælp af den kvalitative auditmetode gør SIP det muligt at kombinere de kvantitative evalueringsanalyser på baggrund af spørgeskemaerne med fagfolks erfaringer og viden fra praksis. Her skabes der rammer for faglig refleksion og dialog blandt fagfolk. Denne kombination af kvantitativ og kvalitativ metode skaber mere præcise og detaljerede beskrivelser af eksempler på god praksis. Dette øger mulighederne for at udbrede de gode eksempler til andre relevante anbringelsessteder.

«*Det giver mig en fornyet indsigt i, hvad det er, vi går og gør, for det har vi jo ikke beskrevet nogen steder før. Den giver mig ny indsigt, en anderledes indsigt, for det har skabt et anderledes arbejde.*»

Medarbejder, den sikrede døgninstitution Bakkegården

Ledelsesinformation

I ledelsesmæssige sammenhænge har SIP en række anvendelsesmuligheder. SIP kan fx bruges til at skaffe viden om, hvilke udviklinger de anbragte unge på hvert anbringelsessted går igennem i løbet af anbringelserne og i perioden derefter. SIP kan også bruges til at dokumentere centrale dele af indholdet af den sociale indsats, som de unge har modtaget, mens de har været anbragt. SIP indeholder ligeledes vurderinger af, i hvilket omfang indsatsernes mål er blevet opfyldt.

«*Jeg synes, der er store perspektiver i denne metode, fordi den kombinerer effektmålingen med udvikling af pædagogikken.*»

Specialkonsulent, Oslo Kommune

En ramme for systematik

SIP udgør en ramme og en anledning til at bringe systematik ind i den sociale indsats ved at beskrive det, man gør, fremhæve indsatserne og følge dem over tid. SIP er ikke et redskab, der kan erstatte den faglige indsats. SIP kan heller ikke opfinde denne indsats, hvis den ikke findes i forvejen. Men SIP er et værktøj, der systematisk kan dokumentere de tiltag, man gør i den sociale praksis for at kunne skue tilbage på, hvad der virkede godt og mindre godt – og dermed skue frem for at se på, hvor der er forbedringspotentiale og anledning til at ændre på praksis.

«*Vi ved alle sammen godt, at det er vigtigt at kunne dokumentere vores arbejde, hvad det er, vi laver og hvad det er, vi vil. Så det er en stor hjælp.*»

Medarbejder, den sikrede døgninstitution Stevnstortet

Opbygning af en evalueringskultur

Over tid vil SIP kunne bidrage til opbygningen af en dokumentations- og evalueringskultur på anbringesstederne, fordi SIP bl.a. giver mulighed for at eksperimentere med nye metoder og få resultaterne af dem dokumenteret. SIP kan ligeledes skabe rammerne for, at ledere og medarbejdere bliver bedre til at begrunde deres valg af metoder, også ud fra et vidensfundament.

Ikke mindst muliggør SIP, at institutionerne kan række ud over deres egne erfaringer i de valg, de træffer i det praktiske sociale arbejde, og supplere med inddragelse af viden fra hele praksisfeltet.

« SIP kan være med til at give os en helt ny indsigt i, hvordan de unge mennesker oplever den pædagogiske behandling og undervisning, vi udsætter dem for her på stedet. Og jeg har store forhåbninger til, at denne dokumentationsform kan være med til at frembringe nogle dokumenterede data om vores pædagogiske indsats, vi kan bruge som afsæt til at reflektere over vores egen praksis på en helt ny måde. »

Forstander på en sikret døgninstitution

Hvad indeholder SIP?

Dokumentation af det sociale arbejde handler om at indsamle og formidle viden om, hvad der virker i indsatsen med henblik på at udvikle indsatsens kvalitet.

Når det sociale arbejde skal dokumenteres, er det imidlertid vigtigt at være opmærksom på de særlige forhold, som gør sig gældende for netop dette område. Den socialfaglige indsats er præget af dynamik og stor variation og hvad der virker for én ung, virker ikke nødvendigvis for en anden.

SIP tager udgangspunkt i disse særlige betingelser for den sociale indsats og har udviklet skræddersyede indikatorprogrammer til forskellige typer sociale tilbud. På ungeområdet er der udviklet et program til sikrede døgninstitutioner og et program til åbne døgninstitutioner. For de anbringelsessteder, der modtager unge med særlige psykiske problemstillinger, findes desuden et særligt modul.

Hvert program tager højde for, at forskellige unge kræver forskellige indsatser og at indsatsen fungerer på forskellige betingelser.

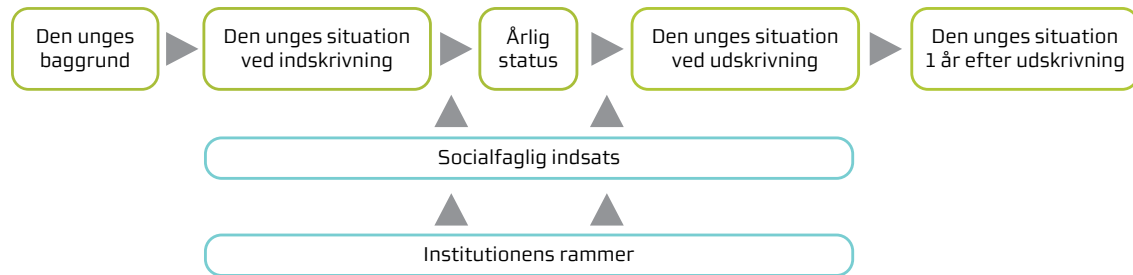
De unges udvikling i centrum

For hvert anbringelsesforløb indsamler SIP viden om den udvikling, hver ung går igennem og hvilken indsats den unge har modtaget. Der indsamles også information om de betingelser, som indsatsen har udfoldet sig inden for, det være sig såvel i forhold til den unges baggrund som institutionens økonomiske, fysiske, personalemæssige og metodiske rammer.

Sammenhængen mellem de tre elementer; den unges udvikling, indsatsen og betingelserne for indsatsen, er det centrale omdrejningspunkt i SIP.

Den nedenstående figur illustrerer, hvordan elementer hænger sammen.

Indikatorer udviklet i samarbejde med forskning og praksis

I erkendelse af, at resultater og indhold af den socialfaglige indsats i al sin kompleksitet og variation ikke lader sig afdække i et enkelt dokumentationsprogram, er SIP baseret på en række udvalgte indikatorer.

Indikatorerne fungerer som de målepunkter, SIP tager udgangspunkt i med henblik på at indsamle information om de unges udvikling, den socialfaglige indsats og betingelserne for indsatsen. Indikatorerne er en måde at reducere det sociale arbejdes kompleksitet på, således at det bliver mere overskueligt. Det betyder samtidig, at der er grænser for, hvor mange elementer af det sociale arbejde, SIP dækker.

SIP er forskningsmæssigt forankret og udviklingen af indikatorer har taget udgangspunkt i den eksisterende litteratur på anbringelsesområdet. Forskere fra Aalborg Universitet med ekspertise i socialt arbejde har, i samarbejde med sekretariatet for SIP, formuleret det metodiske og faglige grundlag for programmerne.

Med afsæt i dokumenteret viden om, hvilke faktorer der er centrale i anbringelsesindsatsen af unge, er der udarbejdet en række forslag til relevante indikatorer.

Indikatorerne er efterfølgende blevet drøftet i arbejdsgrupper bestående af fagfolk fra de involverede døgninstitutioner. Arbejdsgrupperne fremlagde også nye forslag til indikatorer. På det grundlag foretog arbejdsgrupperne den endelige udvælgelse af de mest relevante indikatorer.

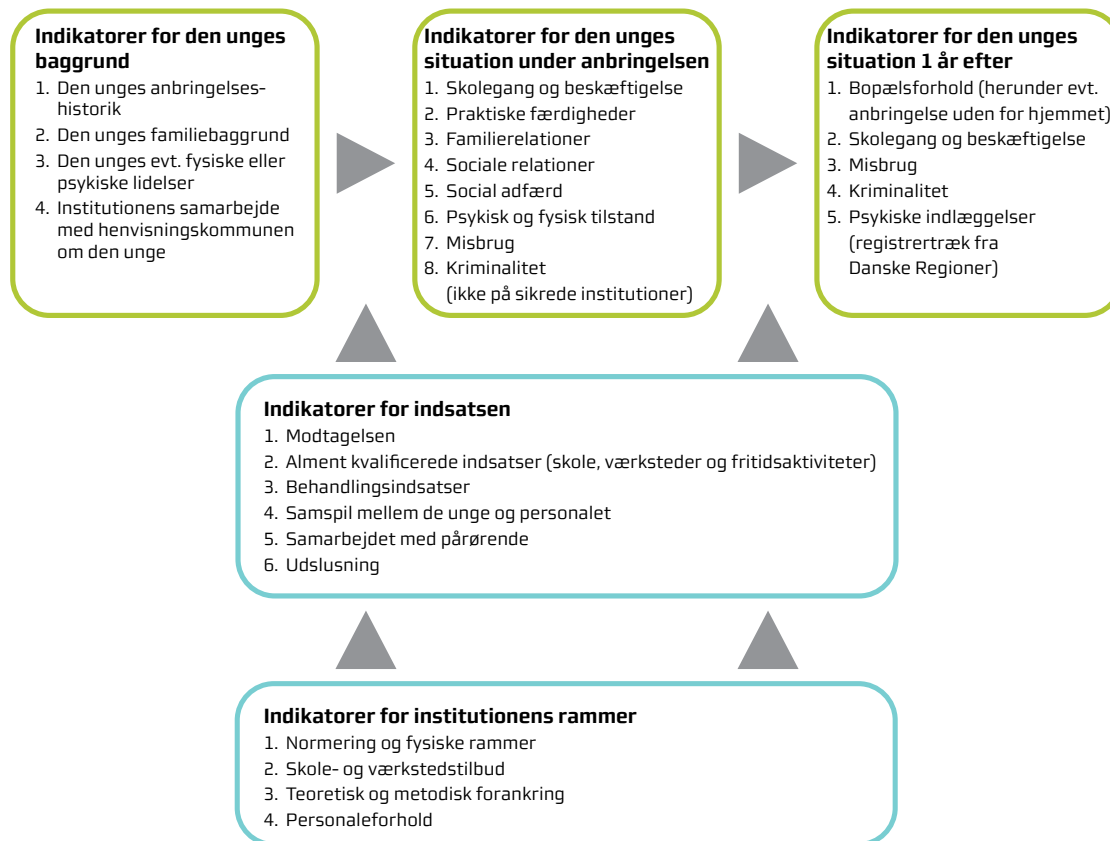
Sekretariatet for SIP er endvidere i løbende dialog med det europæiske kontor for forbedring af kvaliteten i indsatsen på socialområdet under ESQH (European Society for Quality in Health Care) i Barcelona. Kontoret er et videnscenter for udvikling, implementering og analyse af indikatorer på socialområdet i Europa.

« Lidt generaliseret kan man sammenligne den viden, der bliver genereret på tværs af de enkelte institutioner, med de kommunale nøgletal. De enkelte institutioner får indsigt i, hvordan deres institution ser ud sammenlignet med andre institutioner, der måler indsatsen på samme indikatorer. Og det giver dem et dokumenteret grundlag for at vurdere, om den pædagogiske indsats er tilfredsstillende. Eller om de skal ændre på deres daglige praksis for at højne kvaliteten. »

Lektor Lars Skov Henriksen, Aalborg Universitet

Indikatorerne er således fagligt velbegrundede og udgør et solidt grundlag for dokumentationen af resultater og indhold af den socialfaglige indsats. SIP giver mere og bedre viden om, hvad der virker i anbringelsesindsatsen over for unge, men SIP kan ikke give alle svarene og kan ikke erstatte den professionelle faglige vurdering. SIP skal i stedet betragtes som et værktøj, der kan bruges til at kvalificere det socialfaglige arbejde.

Nedenfor er indikatorerne vist, fordelt på de forskellige elementer i SIP for unge.

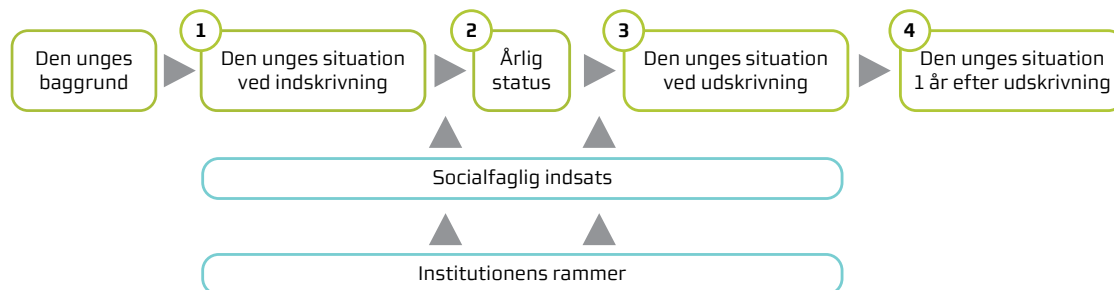
Spørgeskemaer

I nogle systemer til indikatormåling fungerer indikatorerne som standarder for, hvad der kendetegner den gode praksis. Udover, at det erfaringsmæssigt kan være vanskeligt inden for socialt arbejde at blive enige om, hvad den gode praksis er, har denne brug af indikatorer også ofte den ulempe, at det hæmmer innovation og udvikling i den socialfaglige indsats.

I udviklingen af SIP er der blevet lagt stor vægt på, at indikatorerne ikke opstiller barrierer for kreativitet og individualitet i praksis, og at nye metoder og eksperimenter kan få plads og blive en del af dokumentationen. SIP skal kunne bidrage til dokumentationen af resultater af den eksisterende såvel som den kommende sociale indsats.

Af den grund er de spørgeskemaer, som skal indsamle information om indikatorerne i SIP, tilrettelagt fleksibelt og åbent. Skemaerne indeholder derfor både lukkede svarkategorier, hvor personalet ved afkrydsning kan oplyse, hvilke typer mål og indsatser, hver enkelt ung har modtaget, og åbne svarmuligheder, hvor mål og indsatser kan uddybes og nye metoder beskrives.

Nedenstående figur viser, hvornår i et anbringelsesforløb, der skal udfyldes spørgeskemaer til SIP.

- 1 Indskrivningsskemaerne udfyldes kort tid efter, den unge er flyttet ind. Skemaerne omhandler den unges situation og indsamler viden om den unges ressourcer og problemstillinger. Desuden handler skemaerne om den unges baggrund og om, hvordan den unge har oplevet sin første tid på anbringelsesstedet.

Der er ét indskrivningsskema, som udfyldes af personalet, og ét skema, som udfyldes af den unge selv (evt. med hjælp fra personalet). Dermed opnås et mere nuanceret og pålideligt billede af den unges situation.

« Udfyldelsen giver en god dialog, og man lærer den unge bedre at kende. Man kan lave en del observationer, fx om den unge kan fastholdes i det, man er i gang med, kan de sidde roligt, fastholde blikket. »

Medarbejder, den sikrede døgninstitution Sølager

- 2 Mindst en gang om året, mens den unge bor på anbringelsesstedet, udfyldes et statusskema. Dette gælder dog kun for åbne anbringelsessteder. Her indsamles viden om den unges situation og informationer om den indsats, den unge har modtaget under anbringelsen, og hvordan forløbet har været.

Der er også her et skema, som skal udfyldes af personalet, og ét, som skal udfyldes af den unge. Dermed får man både et brugeroplevet perspektiv og en faglig vurdering af den indsats, der har været rettet mod den unge i den foregående periode.

- 3 Kort tid inden, den unge forlader anbringelsesstedet, udfyldes udskrivningsskemaerne. Her indsamles viden om den unge på de samme områder som ved den årlige status. Også her er der ét skema til personalet og ét til den unge.
- 4 Seks til tolv måneder efter, den unge har forladt anbringelsesstedet, foretages en opfølgningsundersøgelse med henblik på at indsamle viden om den unges situation. Opfølgningen foretages dels som en registerundersøgelse, dels gennem telefoninterviews med sagsbehandlere i de unges bopælskommuner.

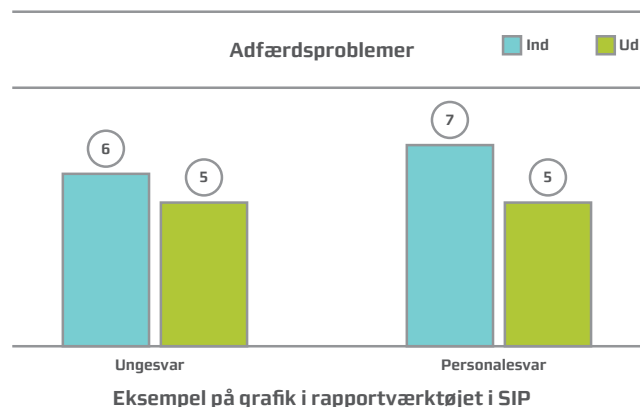
Anvendelse af viden i det daglige arbejde

Når det sociale arbejde ønskes dokumenteret, er det altid nødvendigt at vurdere, om de omkostninger i tid og ressourcer, der skal investeres i at skaffe dokumentationen, er givet godt ud. I SIP er der lagt stor vægt på, at indsamlingen af viden hos personalet og de unge skal tilrettelægges på en sådan måde, at det giver mulighed for at omsætte den indsamlede viden, også på kort sigt. Dette bidrager til at gøre arbejdet med SIP relevant i det daglige arbejde.

Processen med at få den unge i dialog om sin situation, når spørgeskemaerne skal besvares, kan i sig selv være et mål, men både i kontakten med den unge og internt i personalegruppen vil besvarelsen af spørgeskemaerne i SIP kunne fungere som afsæt for en mere systematisk udredning og indsats over for den enkelte unge.

I SIP er udviklet et elektronisk hjælpeværktøj til anbringelsesstederne, som gør det muligt automatisk at overføre personalets og de unges svar til grafiske præsentationer, der kan give personalet et overblik over besvarelserne. På denne måde bliver den unges problemer, ressourcer og udvikling udtrykt på en overskuelig måde.

SIP er også et middel til at udvikle og synliggøre den pædagogiske faglighed i anbringelsesindsatsen og kan fx bruges i planlægningsarbejdet på den enkelte institution.

«**Rapporterne er rigtig gode. Det er virkelig et interessant stykke værktøj. Det er godt, at det er visuelt med farver. Man kan med det samme se forskel på, hvad personalet og den unge har svaret.**»

Medarbejder, den sikrede døgninstitution Sølager

Statistisk analyse af besvarelsenerne

På baggrund af spørgeskemaindsamlingen i SIP, er det muligt at gennemføre statistiske analyser. Disse analyser vil bl.a. fokusere på, hvilke typer indsatser de forskellige botilbud gennemfører over for hvilke borgere. Analyserne fokuserer også på resultaterne af disse indsatser. Dermed bliver det muligt at pege på, hvilke typer indsatser, der ser ud til at virke godt. Et resultat af en indsats kunne være øget livskvalitet på et givent område.

Formidling og læring af resultater

Sekretariatet for SIP udarbejder årligt rapporter med analyseresultater fra dataindsamlingen. Formidlingen af SIP foregår også gennem artikler i relevante tidsskrifter og fagblade, via hjemmesider mv.

Sekretariatet vil løbende stå til rådighed for de deltagende botilbud i forhold til formidlingen af SIP, fx gennem oplæg, foredrag og workshops.

På baggrund af rapporternes resultater er det hensigten, at de deltagende botilbud og kommuner/regioner overvejer, om de skal ændre eller udvikle deres faglige praksis.

« Vi kan mere systematisk dele viden og udveksle erfaringer på tværs af institutionerne, så fagpersonerne kan inspirere og lære af hinanden. »

Afdelingsleder, Oslo Kommune

Hvordan opnår man gode resultater i anbringelsen af unge?

Der findes i dag ikke særlig meget dokumenteret viden om indholdet og resultaterne af anbringelser af unge på døgninstitutioner og opholdssteder. Det betyder, at erfaringer med, hvordan gode resultater opnås, ikke bliver spredt til andre, som kan have gavn af denne viden.

De Sociale Indikatorprogrammer (SIP) kan muliggøre dette.

Med fokus på at beskrive indsatser og processer bag de opnåede resultater tilbyder SIP unikke muligheder for, at dokumentationen kan omsættes til faglig udvikling og læring. SIP kan bidrage til, at eksempler på god praksis kan identificeres og spredes mellem fagfolk og anbringelsessteder.

« Vi kan mere systematisk dele viden og udveksle erfaringer på tværs af institutionerne, så fagpersonerne kan inspirere og lære af hinanden. »

Afdelingsleder, Oslo Kommune

